

**ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ ПІДСУМКІВ ДОВГОЇ ВІЙНИ:
УГОДА В ТРУА (1420) ЯК «ОСТАТОЧНИЙ» МИР****LEGAL PROCEDURE OF THE RESULTS OF THE LONG WAR:
'TRACTATUS TRECENSIS' (1420) AS THE 'FINAL' PEACE**

Санжаров В.А., к.і.н.,

старший викладач кафедри теоретико-правових дисциплін

Навчально-науковий інститут права Державного податкового університету

Павлюх О.А., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінальної юстиції

Навчально-науковий інститут права Державного податкового університету

Санжарова Г.Ф., старший викладач

кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства

Київський університет імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена дослідженню важливої пам'ятки міжнародного середньовічного права, а саме мирної угоди між королівствами Англії та Франції в Труа в 1420 році, яка завершувала великий етап Столітньої війни і ставила за мету розробити умови остаточного миру. Аналізуються історичні передумови та дипломатична підготовка заключення договору, роль глав держав (королів) як дипломатичних акторів, запропоноване рішення (злиття двох королівств в спадкову «подвійну» монархію) і правове обґрунтування династичного правонаступництва у Франції, умови його виконання (непідпорядкованість королівств одне одному, збереження традиційних владних інститутів, правових норм, в тому числі і звичаєвого права, прав і привілеїв окремих сословій, корпорацій чи то особистостей). Авторами констатовано, що угода в Труа прагнула подолати неспроможність попередніх мирних договорів усунути розбіжності між королівствами Франції та Англії. З'ясовано, що у самому договорі немає жодної згадки про англійську спадкову претензію на Францію, що, начебто, походить від Едуарда III. Відзначено, що з точки зору реальної політики, Генріх V мав набагато більше шансів стати королем Франції, ніж його попередники, оскільки його право було прийнято людиною, яку французи визнавали своїм королем, і юридично закріплено. Підтверджено висновок, що угода призвела до виключення не лише дофіна, але й інших можливих претендентів на трон у французькій королівській родині. Висловлено думку, що статті договору про наступну передачу корони Франції від Генріха V навмисно сформульовані таким чином, щоб розширити коло можливих спадкоємців за межі дітей від шлюбу з Катериною Французькою. Обґрунтовано, що інституалізація «присяги миру» (затвердження Труаської угоди представницькими органами обох королівств, поширення присягання на широкі верстви населення, зайняття церковних та світських посад за умови складання присяги) сприяла не тільки розповсюдженню дискурсу миру, а й легітимізації статусу нового короля як «виразника та гаранта спільного інтересу» королівства. Автори дійшли висноку, що Труаська мирна угода є важливим проявом формування публічно-правової природи середньовічної державності.

Ключові слова: міжнародне право, дипломатичне право, Середні віки, Столітня війна, мирна угода в Труа.

The article is devoted to the study of an important source of international medieval law, namely the peace agreement between the kingdoms of England and France in Troyes in 1420, which ended the great stage of the Hundred Years' War and aimed to develop the terms of the final peace. The historical prerequisites and diplomatic preparation for the conclusion of the treaty, the role of the heads of state (kings) as diplomatic actors, the proposed solution (the merger of two kingdoms into a hereditary 'dual' monarchy) and the legal justification of dynastic succession in France, the conditions for its implementation (the non-subordination of the kingdoms to each other, the preservation traditional institutions of power, legal norms, including customary law, rights and privileges of estates, corporations or individuals). The authors state that the Treaty of Troyes sought to overcome the failure of previous peace treaties to resolve differences between the kingdoms of France and England. It has been found that the treaty itself does not contain any mention of the English hereditary claim to France, which apparently dates back to Edward III. It has been noted that, in terms of realpolitik, Henry V had a much better chance of becoming King of France than his predecessors because his right was accepted by a man whom the French recognized as their king and legally enshrined. The conclusion that the agreement led to the exclusion not only of the Dauphin, but also of other possible claimants to the throne in the French royal family is confirmed. The opinion has been expressed that the articles of the treaty on the subsequent transfer of the crown of France from Henry V were deliberately formulated in such a way as to expand the circle of possible heirs beyond the children from the marriage with Catherine of France. It is substantiated that the institutionalization of the 'oath of peace' (the approval of the Treaty of Troyes by the parliaments of both kingdoms, the spread of the oath to wide sections of the population, the occupation of church and secular positions under the condition of taking the oath) contributed not only to the spread of the discourse of peace, but also to the legitimization of the status of the new king as an 'expressor and the guarantor of the common interest' of the kingdom. The authors came to the conclusion that the Treaty of Troyes is an important manifestation of the formation of the public-legal nature of medieval statehood.

Key words: International Law, Diplomatic Law, Middle Ages, Hundred Years War, Treaty of Troyes.

Актуальність. Столітня війна між Англією і Францією (1337-1453) довгий час вивчалась насамперед під кутом зору політичної і військової історії, перелік і ранжування подій передували їх осмисленню. Національні історіографії виробили свої концепції причин, ходу, змісту, значення не тільки всієї війни, а й окремих подій, відмінні одна від одної [1; 2]. Зміна дослідницької парадигми за останні десятиліття призвела до поглибленого вивчення комунікативного складника середньовічних міжнародних відносин, поведінки акторів конфлікту, способів і дій по його залагодженню, змісту документів, формуванню дискурсу «миру, спокою і злагоди» [3]. Правове оформлення створення «подвійної» (або композитарної) монархії, що було метою і головним підсум-

ком угоди в Труа (21 травня 1420 року) [4; 5, с. 895–904, 916–920; 6, с. 100–115], займає важливе місце серед численних спроб регіональних об'єднань держав за багатовікову історію Європи. Проблема залишається актуальною і наразі. Договір у Труа ніколи не був офіційно скасований. Англійські монархи продовжували вважати себе «королями Франції» допоки у Франції залишалася королівська влада як така. Юридично від номінального титулу «король Франції» англійські монархи остаточно відмовилися під час укладення Ам'єнського договору з Наполеоном у 1801-02 роках. Якби договір у Труа спрацював, «Об'єднане Королівство» було б Англією та Францією, а не Англією та Шотландією; історія Британії, Франції та Європи була б зовсім іншою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ж.-М. Моглену належить нарис вивчення Труаської мирної угоди в історіографії і спроба окреслити нові підходи до проблеми зі зміною дослідницької парадигми [1, с. 887–919]. Сучасна історіографія приділяє значну увагу попереднім перемовинам, забезпеченню заходів безпеки, комунікативному та церемоніальному складникам переговорного процесу. Геральд Шведлер в дослідженні «Зустріч правителів пізнього середньовіччя. Форми–Ритуали–Ефекти» розглядає угоду в Труа під кутом особистої участі в якості дипломатичних акторів англійського та французького монархів: аналізує описи хроністами особистих зустрічей персонажів, що передували останнім консультаціям щодо змісту угоди, відхилення від традиційного придворного церемоніалу, проводить порівняльне дослідження пізньосередньовічних зустрічей між монархами з метою укладення миру і доходить висновку, що зустріч в Труа може бути зразковою для зображення того, як укладалися мирні угоди завдяки особистому втручання правителів [7, с. 257–271]. Один з найвідоміших спеціалістів з історії англійської армії часів Столітньої війни, професор Саутгемптонського університета Анна Єлізавета Каррі присвятила мирній угоді 1420 року декілька статей [8, с. 13–26; 9, с. 23–42]. Лорд Джонатан Сампшн (старший суддя Верховного суду Сполученого королівства з 2012 по 2018 роки, пішов з посади після досягнення обов'язкового пенсійного віку в 70 років) присвятив угоді в Труа окрему (16-ту) главу 4-го тому «Прокляті королі» (вийшов в 2015 році) історії Столітньої війни між Англією і Францією (перший том було опубліковано в 1990 році; загалом планується видати 5 томів) [2]. Жан-Марі Моглен сформулював питання чому протягом Столітньої війни сторонам не вдалося заключити «остаточного миру» [10].

Мета статті полягає в дослідженні важливої пам'ятки міжнародного середньовічного права, а саме мирної угоди між королівствами Англії та Франції в Труа в 1420 році, яка завершувала великий етап Столітньої війни і ставила за мету розробити умови остаточного миру. Аналізуються історичні передумови та дипломатична підготовка заключення договору, роль глав держав (королів) як дипломатичних акторів, запропоноване рішення (злиття двох королівств в спадкову «подвійну» монархію) і правове обґрунтування династичного правонаступництва у Франції, умови його виконання (непідпорядкованість королівств одне одному, збереження традиційних владних інститутів, правових норм, в тому числі і звичаєвого права, прав і привілеїв окремих сословій, корпорацій чи то особистостей).

Виклад основного матеріалу. Труаська мирна угода, головною метою якої було «назавжди зберегти мир і спокій між двома королівствами» (ст. 24), складається з 31 статті. Стаття 25 сповіщала про припинення і заспокоєння «відтепер і назавжди всіх розбратів, ненависті, ворожечі та конфліктів між двома королівствами та їхніми народами» і декларувала, що два королівства віднині назавжди будуть «в силі миру, спокою, прихильності, взаємної згоди, міцної та стабільної дружби». Стаття 1 сповіщала про укладений для скріплення миру шлюбний союз англійського короля і французької принцеси та «усиновлення» Генріха; статті 3–5 погоджували питання приданого Катерини Французької. Карл VI мав залишатися королем до кінця життя і користуватися всіма правами та гідністю цієї посади. Стаття 2 зобов'язувала Генріха не заважати і не перешкоджати Карлові володіти короною, правити і отримувати доходи. Після смерті Карла VI корона та королівство Франції з усіма правами переходили до короля Генріха та його спадкоємців і залишалися в них назавжди. Здійснення повсякденного управління та розпорядження державними справами французького королівства протягом життя Карла передавалося Генріхові (ст. 6, 7), статті 8–11 визначали зобов'язання останнього управ-

ляти згідно з законами, правами та звичаями королівства. Стаття 12 вимагала навернення да королівської покори всіх відвойованих у «бунтівників» (дофіністів чи арманьяків) міст, а стаття 14 – повернення всіх земель і володінь за межами Нормандії їхнім володарям за умови принесення присяги в дотриманні труаської угоди. Статті 13, 15–17 регламентували принесення присяги про визнання миру, вияву покори і визнання після смерті Карла його «сина» Генріха «суверенним сеньйором і справжнім королем Франції», обумовлювали отримання, володіння церковними бенефіціями складанням такої присяги. Статті 18–19 стосувалися герцогства Нормандія: перша визначала, що коли король Генріх отримає корону Франції, герцогство Нормандія, а також усі та кожне з місць, завойованих ним у королівстві Франції, перейдуть/повернуться під юрисдикцію, слухняність і суверенітет корони Франції. Друга – що землі, доходи та володіння в герцогстві Нормандія чи інших місцях у королівстві, завойовані королем Генріхом, повинні бути повернуті або компенсовані володарям прихильним бургундської партії. Статті 20–22 присвячені зобов'язанням і титулуванню Генріха англійського у французькому королівстві за життя Карла VI. Генріх не мав називати себе, або описувати себе в письмовій формі як король Франції (ст. 21), а як «Генріх, король Англії, спадкоємець Франції» (ст. 22). Стаття 23 встановлювала, що Генріх не повинен накладати будь-яких тягарів або поборів на «французьких» підданих без розумної чи необхідної причини. Стаття 24 декларувала: «король і суверенний володар обох королівств зберігає для кожного королівства його права, свободи, звичаї та закони, жодним чином не підпорядковуючи одне із зазначених королівств іншому». Стаття 25 окрім сповіщення про встановлення миру «відтепер і назавжди» оговорювала вільні і безпечні торговельні стосунки згідно з традиційними митними зборами. Стаття 26 визначала термін в 8 місяців для союзників обох сторін, які бажали б приєднатися до договору. Стаття 27 затверджувала, що придворне оточення короля мало бути «французьким» за походженням. Стаття 28 визначала місцезнаходження (проживання) Карла VI. Стаття 29 забороняла перемовини і укладання мирних угод з Карлом, «який називав себе» дофіном В'єнуа, без згоди обох монархів, Філіпа Бургундського і трьох стнів королівств Англії і Франції. Дві останні статті погоджували обмін патентними листами про схвалення та підтвердження мирної угоди [5, с. 895–904, 916–920; 6, с. 100–115].

Після вступу на англійський престол у 1413 році Генріх V Ланкастер успадкував претензії на корону Франції, які вперше висунув Едуард III (1327–1377) понад 70 років тому. Едуард стверджував, що як племінник Карла IV (помер в 1328 році) він був ближчим по крові по жіночій лінії до покійного короля, ніж Філіп VI Валуа – двоюрідний брат за чоловічим походженням, – який успадкував трон. Історики і правники довго сперечалися про причини, серйозність та обґрунтованість претензій Едуарда III [9, с. 24, п. 3, с. 31, п. 27]. Факт полягає в наступному: Едуард III офіційно прийняв титул «короля Франції» в Генті в січні 1340 року. Це значною мірою посприяло загостренню англо-французького конфлікту в наступні роки. В мирній угоді в Бретіні в 1360 році Едуард III відмовився від титулу в обмін на вигідне територіальне врегулювання. Він відновив використання титулу «король Франції» в 1369 році, коли французи відмовилися від угоди. Відтоді англійські королі називали себе королями Франції. За традицією Генріх V прийняв титул «короля Франції». Саме «для відновлення своїх прав» Генріх V вторгався до Франції в 1415 і 1417 роках, і в усіх своїх відносинах з французами він називав себе «королем Франції та Англії». Згідно умові договору в Труа Генріх V не мав називати себе королем Франції (ст. 22). Угода встановлювала титул Генріха V за життя Карла: «Наш дорогий син, король Англії та спадкоємець Франції» (“noster precarissimus filius Henricus

Rex Anglie, heres Francie”). Зміна в титулуванні Генріха V у 1420 році порушує важливі питання. Чи було «спадкоємство», яке тепер мав Генріх, визнанням обґрунтованості його попередніх претензій на французький престол і, як наслідок, прав його попередників, починаючи з Едуарда III? Якщо прийняти таку інтерпретацію, під сумнів попадає сама угода, укладена з Карлом VI, ще одним «королем Франції», якого досі англійці за такого не визнавали. Якщо ж це було нове право, створене договором у Труа, як бути з попередніми претензіями англійських монархів?

Деякі дослідники стверджують, що опис Генріха як спадкоємця був визнанням справедливості англійських претензій на французький престол і в цьому важливому відношенні був майстерним ходом англійської дипломатії. Умови, які слідують у решті договору, просто описують те, як мала бути здійснена передача влади таким чином, щоб зберегти французьку монархію недоторканою для того, щоб Генріх її згодом успадкував – за правом, а не завдяки завоюванню. Спадщина підтвердила його вимогу. Подібно до того, як Генріх повинен був прийняти королівство Валуа, щоб стати його спадкоємцем, так і французи повинні були прийняти власне спадкове право Генріха на французьку спадщину. Кращим прикладом цього є той факт, що Генріх вирішив не продовжувати використовувати титул герцога Нормандії, хоча він називав себе так від початку завойовницької кампанії в серпні 1417 року. Як спадкоємець французького престолу, він хотів, щоб герцогство возз’єдналося з короною, коли Карл VI помер і він стане королем. На момент підписання договору Нормандія майже повністю перебувала під англійською окупацією. Формулювання відповідного пункту (ст. 18) імпліцитно зберігало цю позицію до приєднання герцогства до королівства. Генріх не хотів декларувати, що він володіє Нормандією в силу окремих претензій, отриманих від попередників як королів Англії та герцогів Нормандії. Нормандія повинна була належати йому, як суверену всієї Франції.

Генріх як спадкоємець корони мав би отримати титул дофіна. Проблема полягала в тому, що титул походив від володіння Дофіне. На момент підписання угоди дофін Карл все ще утримував територію, хоча в тексті він згадувався як той, «що називає себе дофіном В’єнуа». Лише в січні 1421 року, коли Карл не відповів на виклик королівського правосуддя (*lit de justice*) від грудня 1420 року, він був формально позбавлений усіх своїх земель, прав і титулів [9, с. 25, п. 5]. Однак, володіння цією територією не було згідно з французьким законодавством необхідною умовою для королівства так само, як володіння князівством Уельс, графством Честер або герцогством Корнуолл – для англійського королівства. Прийняття Генріхом титулу дофіна не відбулося, бо могло зробити його «так званим дофіном Генріхом» і поставити в один ряд із «так званим дофіном Карлом». Він віддав перевагу юридично закріпленому призначенню «спадкоємцем» Карла VI, вище (за дофіна або регента) становище якого не могло бути піддано сумніву.

Хоча деякі тогочасні англійські коментатори описують спадковість обох королівств як таку, що походить від Едуарда III [9, с. 24, п. 4], у самому договорі немає жодної згадки про цю англійську спадкову претензію на Францію. У його преамбулі говориться про неспроможність договорів, укладених у минулому між попередниками Генріха та Карла, а також між ними, щоб досягти миру та усунути розбіжності між двома королівствами Франції та Англії. Генріх описаний у преамбулі угоди як «король Англії, спадкоємець Франції». Іншими словами, він уже був спадкоємцем Карла (?), а не отримав цей титул за договором. А. Каррі висловлює припущення (слухно зазначаючи його сумнівний характер через брак доказів), що спадковість Генріха може походити від його усиновлення Карлом, яке передувало підписанню договору.

Умови договору у Труа були сформульовані так, щоб обманути минуле. Англійська претензія на Францію була визнана, але французам не довелося визнавати, що вони провели останні 80 років не з тим королем. А. Каррі вважає, що це питання було навмисне розпливчастим у договорі, оскільки в обох інтерпретаціях загрожувало підірвати авторитет угоди [9]. Таким чином, з точки зору реальної політики, Генріх V мав набагато більше шансів стати королем Франції, ніж його попередники, оскільки його право було повністю прийнято людиною, яку французи визнали своїм королем. Клятва, яку вимагала стаття 13 договору, зобов’язувала французів прийняти і підкоряться Генріху як «своєму сеньйору, суверену та справжньому королю Франції, без будь-якої опозиції, протиріч чи труднощів», і не підкоряться нікому, крім самого короля і Генріха як його спадкоємця. Основним моментом мирної угоди стало підтвердження договорів під присягою 21 травня 1420 року під час урочистої церемонії у вівтарі собору Труа [3, с. 278–285]. Того ж дня духовенство і горожани Труа склали присягу щодо договору, виступивши гарантами його виконання. Церемонії проголошення миру і принесення присяги тривали кілька місяців.

Увага, яка приділялася принесенню присяги, дозволяє стверджувати, що мирна угода сприймалася не як проголошений акт, а як досить довгий процес, який вимагав зусиль. Очевидно, що Генріх V вважав важливим, щоб угоду ратифікувало якомога більше підданих королівства. Договір у Труа вимагав, щоб знать, дворянство, церковні та світські сеньйори, містяни Франції дали присягу дотримуватися його умов (ст.13), з можливістю подальшого отримання додаткових листів про підтвердження та схвалення угоди (ст. 30, 31). Жителі Парижа та інших міст, згідно з хронікою Сен-Дені, масово присягали, доторкаючись до Євангелія або спрощеним жестом піднятої правої руки. 30 травня 1420 р. договір знову було подано на затвердження Паризького парламенту. Положення про необхідність затвердження умов договору представницькими органами як Англії, так і Франції повинно було сприяти встановленню подвійної монархії. Як англійський парламент, так і французькі Генеральні Штати ратифікували Труаську мирну угоду лише за присутності Генріха V. В Англії угода була підтверджена не на парламенті в грудні 1420 року, коли король ще перебував у Франції, а на парламенті навесні 1421 року, що відбувся після його повернення до Англії. Палата громад заявила, що вона визнала договір «гідним, необхідним і корисним для обох королівств і їхніх підданих, а також для всього християнства» [11, т. 9, с. 278–279]. В’їзд до Парижа 1 грудня 1420 року, перший в’їзд до столиці королівства Генріха і Карла з моменту підписання договору в травні, також був організований для візуального представлення реалізації умов договору. Коли королі входили в місто, вони робили це пліч-о-пліч, з королем Франції праворуч [9, с. 29, п. 19]. За ними йшли, з одного боку, брати англійського короля – герцоги Кларенс і Бедфорд, а з іншого – герцог Філіп Бургундський. Останній їхав одягнений у чорне, символ трауру. За ними йшли члени їхніх домогосподарств. Генеральні Штати були скликані в Парижі 6 грудня 1420 року для ратифікації угоди. За присутності Карла VI французького, і його «сина і спадкоємця» Генріха V англійського Штати також проголосили мир «на хвалу і честь Бога, а також на суспільне благо і користь короля, королівства та всіх підданих» [12, с. 30–32]. Крім того, від свого імені та від імені своїх спадкоємців вони погодилися дотримуватися договору в усіх його аспектах і оголосили, що всі, хто не дотримуватиметься його умов, будуть винними в зраді. Договір містив кілька статей, які підкреслювали збереження французьких інститутів, прав і звичаїв (наприклад, ст. 8–11). У договорі нічого конкретно не говорилося про збереження англійських інституцій, прав і звичаїв, хоча стаття 24 зберігала кожне королівство в «його правах,

свободах, звичаях, і законах, жодним чином не підпорядковуючи жодне з королівств іншому». У грудні 1420 року на парламенті у Вестмінстері було оголошено, що тепер Генріх стане королем одного королівства, а також регентом і спадкоємцем іншого. В парламенті були озвучені побоювання відносно врахування інтересів Англії в умовах персональної унії, коли правляча особа не може перебувати в більш ніж одному місці одночасно. Занепокоєння, що договір може надати переваги одному з королівств за рахунок іншого, виявило центральну проблему подвійної монархії [1, с. 915; 8, с. 18–26; 9, с. 28, п. 16].

Труаський договір також дуже ретельно розглядав шлюб, щоб уникнути підозр, що саме завдяки союзу з Катериною Генріх став спадкоємцем. У першому пункті говорилося, що «шлюбним союзом, укладеним на користь зазначеного миру», він став сином Карла та Ізабо і «шануватиме нас і нашу дружину як батька й матір, як годиться». Але не ця ситуація зробила Генріха спадкоємцем, оскільки, як ми бачили, у преамбулі договору підкреслюється, що він був укладений між Карлом як королем і Генріхом як спадкоємцем. Можливо, для того, щоб запобігти будь-якій думці про те, що Франція стала приданим Катерині, договір вимагав, щоб вона отримала придане «в королівстві Англії». Весілля з Катериною відбулося 2 червня 1420 р., через два тижні після скріплення договору, – додатковий засіб забезпечення розділення між спадщиною Генріха та шлюбом. Останній мав на меті зміцнити мир, але не був самим миром, подібно до того як шлюб Ізабелли Французької та Річарда II Плантагенета у 1396 році закріпив уже укладене тривале перемир'я [9, с. 30].

Договір передав корону Франції Генріху та його спадкоємцям. Однак у ньому не говорилося, що це повинні бути спадкоємці від шлюбу з Катериною. У статті 6 сказано просто «le roy Henry et de ses hoirs». Стаття 24 говорить, що двома королівствами має керувати одна й та сама особа, «тобто особа короля Генріха, поки він живий, а з того часу – особи його спадкоємців, які з'являються послідовно, один за одним». Акцент робиться на тому, що правитель має бути тільки один. Таким чином, якщо він не матиме нащадків ні від Катерини, ні від будь-якої пізнішої дружини, його старший брат успадкує французький трон. Звідси близькість до короля Англії і спадкоємця Франції його братів – герцогів Кларенса та Бедфорда при вступі до Парижа в грудні 1420 року [9, с. 30–31].

Згідно з умовами договору, навіть якби у короля Генріха не залишилось живих спадкоємців від шлюбу, він залишався спадкоємцем корони Франції на шкodu всій королівській родині та побічним лініям. Важливо зазначити, що угода призвела до виключення не лише дофіна, але й інших можливих претендентів на трон у французькій королівській родині, хоча в ній нічого не говорилося про це прямо. Якщо «позбавлення» права наслідування дофіна внаслідок його співучасті у вбивстві Жана Безстрашного вважати законним, то наступним спадкоємцем по чоловічій лінії стає Шарль, герцог Орлеанський, який у цей самий момент перебував в ув'язненні в Англії. Чи перебування в полоні було достатньою причиною для позбавлення спадкових прав? Претензії інших чоловіків-членів французької королівської родини були висунуті на переговорах у вересні та жовтні 1419 року, але фактично відхилені. Таким чином, здавалося б, що договір мав наслідком припинення салічного права у Франції на майбутнє [9, с. 32, п. 28], а також ретроспективно, оскільки попередні претензії Генріха на французький престол випливали з його походження від Ізабелли, дочки Філіпа IV.

Формування договору були ретельно складені, щоб уникнути прямого вираження будь-якого пункту. Тому він був невизначеним як щодо минулого, так і щодо майбутнього. Всі правові обгрунтування мали послугуватися реалізації однієї мети – забезпеченню династичного правонаступництва французького королівства на користь

Генріха V Ланкастера. Це повинно було і могло б статися, якби Генріх V пережив Карла VI. Але, незважаючи на те, що був на 20 років молодший, він помер першим. Малолітній Генріх VI став першим (і насправді єдиним) королем подвійної монархії Англії та Франції, передбаченої договором (це був, як і в 1603 році, «союз двох корон», а не союз двох країн). Генріх VI був коронований як король Англії у Вестмінстерському абатстві 6 листопада 1429 року, рівно за місяць до свого восьмого дня народження. Трохи більше ніж через два роки, 16 грудня 1431 року, незабаром після того, як йому виповнилося десять років, він був коронований як король Франції в Соборі Паризької Богоматері. Під час французької коронації Генріха VI зберігався наголос на подвійній монархії, прикладом чого є наслідування королівського вступу Генріха V до Парижа як спадкоємця Франції в грудні 1420 року. Його подвійне королівство сягає далекого минулого: він успадкував своє англійське королівство після смерті свого батька, Генріха V, 31 серпня 1422 року. На той момент йому було трохи менше дев'яти місяців, він став наймолодшим монархом, який коли-небудь зійшов на англійський престол. Через шість тижнів, 22 жовтня 1422 року, після смерті свого діда по материнській лінії, Карла VI, він став королем Франції. Але він не фігурує у французьких королівських списках або таблицях успадкування. Вони стверджують, що після смерті Карла VI дофін Карл (народився в 1403 році) успадкував трон свого батька у віці 19 років, згодом став відомим як Карл VII і був коронований у Реймсі 17 липня 1429 р. [9, с. 34]. Його правонаступництво ґрунтується на його кровному праві як прямого спадкоємця свого батька чоловічої статі – стандартній формі успадкування як у французькій, так і в англійській династичній практиці. Положення договору в Труа не спрацювало через ігнорування «фактору дофіна», в свій час малозначущого, і низки непередбачуваних обставин.

Після коронації Карла VII англійцям потрібно було пов'язати королівство Генріха зі спадщиною, створеною договором у Труа, а не батьківським шлюбом. Можливо, через це (правовий складник коронаційної церемонії) роль Катерини як королеви-матері була применшена: вона не була присутня на коронації свого сина як короля Франції. Крім того, цілком можливо, що Катерина була вагітна дитиною від Оуена Тюдора і, отже, можливо, була менш відчутним символом «об'єднання корон», ніж раніше.

Висновки. Таким чином, можна вважати доведеним, що з точки зору реальної політики, Генріх V мав набагато більше шансів стати королем Франції, ніж його попередники, оскільки його право було прийнято людиною, яку французи визнавали своїм королем, і юридично закріплено. Підготовкою змісту та протоколу зустрічі монархів для затвердження мирної угоди займалися висококваліфіковані дипломати та юристи, які користувалися прихильністю та довірою Генріха V. Вони змогли придати англійським вимогам про союз, успадкування престолу, об'єднання королівств, шлюб з Катериною та придане прийнятний для французької сторони вигляд. Важливою передумовою зустрічі монархів і укладення мирної угоди було підтвердження мирного договору вищою судовою інстанцією королівства – Паризьким парламентом, а згодом представницькими органами обох країн – англійським парламентом та французькими Генеральними Штатами. Широке розповсюдження договору через тривалі церемонії проголошення миру і принесення присяги різними верствами населення королівства визване не тільки турботою про поширення дискурсу миру, а й необхідністю легітимації статусу нового короля як «виразника та гаранта спільного інтересу» королівства, якої потребувало отримання головних функцій управління в суспільстві. Тобто в процесі реалізації угоди була задіяна максима «що стоїть за всім, має бути схвалено всіма». Труаська мирна угода є проявом формування публічно-правової природи середньовічної державності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Moeglin J.-M. Récrire l'histoire de la Guerre de Cent Ans: une relecture historique et historiographique du traité de Troyes (21 mai 1420). *Revue historique*. [2012. no 664. P. 887–919.
2. Sumption J. *Cursed Kings: the Hundred Years War*. London: Faber & Faber, 2015. Vol. 4. XIII, 909 p.
3. Offenstadt N. *Faire la paix au Moyen Âge: discours et gestes de paix pendant la guerre de Cent ans*. Paris: Odile Jacob, 2007. 502 p.
4. *Traité de Troyes conclu entre Henri V et Charles VI. Acte rédigé en latin, daté du 21 mai 1420, à la cathédrale Saint-Pierre de Troyes*. URL: <https://archive.wikiwix.com/cache/index2.php> (Last accessed: 03.09.2022).
5. Thomas Rymer *Foedera, conventiones, literae, et cujuscunque generis acta publica, inter reges Angliae, et alios quosvis imperatores, reges, pontifices, principes, vel communitates*. London, 1726. Vol. 9. 923 p. *British History Online*. URL <http://www.british-history.ac.uk/rymer-foedera/vol9> (Last accessed 10.09. 2022).
6. *Les grands traités de la guerre de Cent ans* / éd. E.Cosneau. Paris: Picard, 1889. VIII,189 p. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k55620g/f107.image> (Last accessed: 03.09.2022).
7. Schwedler G. *Herrschartreffen des Spätmittelalters. Formen – Rituale – Wirkungen*. Thorbecke: Ostfildern, 2008. 568 s. URL: <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/mf21> (Last accessed: 04.09.2022).
8. Curry A. *Le traité de Troyes (1420): un triomphe pour les Anglais ou les Français? Images de la guerre de Cent Ans* / dir. D. Couty, J. Maurice, M. Guéret-Laferté. Paris: Presses universitaires de France, 2002. P. 13–26.
9. Curry A. *Two Kingdoms, One King: The Treaty of Troyes (1420) and the Creation of a Double Monarchy of England and France. The Contending Kingdoms: France and England 1420–1700* / ed. G. Richardson. Aldershot: Ashgate, 2008. P. 23–42.
10. Moeglin J.-M. *Pourquoi n'y a-t-il pas eu de paix finale pendant la guerre de Cent ans? À propos des traités de Brétigny-Calais (1360) et de Troyes (1420). Der Bruch des Vertrages. Die Verbindlichkeit spätmittelalterlicher Diplomatie und ihre Grenzen* / G. Jostkleigrewe, G. Wilangowski. Berlin: Duncker & Humblot GmbH, 2018. S. 64–91. URL: <http://www.jstor.org/stable/j.ctv1q698xw.6>. (Last accessed: 05. 09.2022).
11. *The Parliament Rolls of Medieval England, 1275–1504* / ed. C. Given-Wilson. Woodbridge: Boydell, 2005. 17 vol.
12. *Rymer's Foedera*. London, 1839. Vol. 10. 852 p. *British History Online*. URL: <https://www.british-history.ac.uk/rymer-foedera/vol10> (Last accessed: 16.09. 2022).